

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 12

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Київ 2003

УДК 159.9:316.6
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Корінний М. М., канд. іст. наук, доц. — відповідальний редактор
Марусєва О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Титова Н. А., д-р екон. наук, проф., Куценко В. І., д-р екон. наук, проф., Осокіна В. В., канд. екон. наук, проф., Онищенко В. П., д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Коломінський Н. Л., д-р психол. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бурлачук Л. Ф., д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., Ручка А. О., д-р філос. наук, проф., Шкляр Л. Є., д-р політ. наук, проф., Пилипенко В. Є., д-р соціол. наук, проф., Танченко В. В., д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бебик В. М., д-р політ. наук, проф., Горбатенко В. П., д-р політ. наук, проф., Храмов В. О., д-р політ. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Скрипнюк О. В., д-р юрид. наук, проф., Калужний Р. А., д-р юрид. наук, проф., Бабкін В. Д., д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., Гаєвський Б. А., д-р філос. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Воротіна Л. І., д-р екон. наук, проф.

*Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 6 від 03.07.03)*

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2001. — ISBN 966-608-120-2

Вип. 12: Психологічні проблеми сучасної молоді. — 2003. — 165 с. — Бібліогр. в кінці ст.
ISBN 966-608-388-4

Розглядаються актуальні психологічні проблеми соціалізації та професійного становлення молоді. Висвітлюються психологічні проблеми девіантної поведінки молоді, а також проблеми культури і міжособистісних взаємин в юнацькому віці.

Для керівників, психологів, педагогів, студентів, а також усіх, кого цікавлять питання формування і розвитку молодого покоління.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)29-2я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 966-608-388-4

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2003

ЗМІСТ

Розділ 1

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДІ

О. В. Онуфрієва

Самопрезентація творчого потенціалу молоді 5

Д. Л. Соколовська

Толерантність і самооцінка
студентської молоді 8

С. А. Галушко

Актуальные психологические проблемы
молодых сотрудников силовых структур 12

О. Ю. Попова

Актуальні проблеми соціалізації дівчат 16

О. В. Блінова

Тривожність як прояв суперечностей
Я-концепції студентської молоді 19

Я. Ю. Колоколова

К вопросу об изучении мотивации спортивной
деятельности у молодежи 21

Р. В. Тарасюк

Психологія формування особистої кар'єри
як запорука успішного керівництва 23

О. М. Грінцова

Психологічні особливості вибору професії
студентів подвійних спеціальностей
з практичною психологією 25

С. І. Самаріна

Професійно-психологічна
підготовка вчителя музики 27

А. В. Краснощек

Особенности развития морального сознания
личности в юношеском возрасте 29

Т. В. Лалименко

Особенности развития самосознания
личности в юношеском возрасте 32

Н. В. Херсонець

Формування громадянської позиції
старшокласників (психологічний аспект) 34

Ю. В. Чуманова, С. В. Яремчук

Психологічні особливості дослідження
"Я-образу" майбутніх педагогів 37

А. М. Горкавчук

Підвищення психологічної привабливості
особистості в очах роботодавця 40

И. Жинжа

Особенности мотивов социального поведения
студентов 43

К. С. Маркин

Влияние мотивации на результаты
деятельности студентов как проблема
современной молодежи и современного
образования 46

О. О. Калініна, Л. П. Добровольська

Фаховий відбір як початковий етап професійного
становлення майбутнього педагога 48

И. Ю. Кучерова, Н. А. Козина

Особенности личности студенток-психологов 51

О. В. Жабко

Довіра в сучасному суспільстві як один
з аспектів соціалізації молоді людини 54

О. И. Балдина

Психологические проблемы профессионального
становления молодежи 56

М. В. Баров

Дослідження сучасних проблем
студентської молоді 60

Н. В. Лихошвед

Деякі аспекти розвитку особистості
в юнацькому віці 62

В. М. Сахно

Підготовка майбутнього вчителя-класовода
як умова соціалізації особистості 63

Розділ 2

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

Е. А. Лаврентьева

Психологическая помощь подросткам
с девиантным поведением 65

Е. С. Цыганкова

Проблемы формирования психофизиологических
состояний несовершеннолетних женщин
в пенитенциарной системе 72

В. І. Крижанівська Особливості профілактики адиктивної поведінки підлітків у роботі психологів-волонтерів	75	Д. М. Співак Вплив засобів масової інформації на особистісний розвиток підлітків	122
П. П. Секов Служби, сынок, как дед служил.....	77	А. В. Тарасов Вплив засобів масової інформації на формування свідомості в юнацькому віці	124
Р. І. Шигабетдінов Молодь у пенітенціарній системі	80	З. Ергашова Восприятие дружбы в ранней юности	126
В. М. Давиденко Основні психологічні фактори, що впливають на виникнення у молоді потягу до алкоголю	82	С. Толмачева Любовь как социально-психологический аспект человеческих взаимоотношений	129
Л. Н. Калинина Преступность несовершеннолетних как вид девиантного поведения	85	Е. М. Олиевская Роль социальных норм в поло-ролевом становлении личности	132
Т. Б. Величко Психологічні проблеми девіантної поведінки молоді	88	І. В. Середенко Психологічний вплив реклами на споживачів	135
Ю. А. Фесенко Особливості проявів неврозів у підлітків	90	О. В. Ливеринова Социально-психологические проблемы современной молодежи: молодежные движения и организации	137
О. А. Красноярская Потеря работы как одна из причин отклонений в поведении	94	О. В. Панасюк Роль сімейного спілкування в соціалізації особистості юнацького віку	141
В. М. Котеленець Асоціальна поведінка в ранній юності: причини, наслідки, профілактика	96	А. В. Рымаренко Направленность личности студентов и особенности социально-психологического климата студенческой группы	143
Г. Ю. Парходько Психологічні проблеми девіантної поведінки	100	О. С. Брайко Особенности восприятия фразеологизмов мужчинами и женщинами 17–18 лет	145
К. В. Чернокур Особенности корреляции аноргазмии и психорисунок	103	О. В. Егошина Роль межличностных отношений в студенческой группе	147
С. В. Шульга Шляхи профілактики тютюнопаління серед учнівської молоді	106	Ю. В. Хархели Особенности психологического противостояния вербальной манипуляции	150
О. Н. Воскобойник Психологические проблемы в девиантном поведении подростков	109	З. Й. Марценюк Динаміка уявлень студентської молоді про майбутню сім'ю	152
Розділ 3 ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	114	М. Ю. Алексеева Любовь как синтез почуття, мистецтва і відносин	154
А. І. Павлюк Молодь і сучасна культура: психологічні проблеми	114	В. А. Марчук Щодо проблеми самотності в юнацькому віці	157
М. В. Мазур Міжособистісні стосунки в юнацькому віці: дружба, любов	117	В. С. Калугер Щодо питання рефлексії соціокультурної динаміки студентської молоді	158
О. О. Халік Особливості профілактичної роботи в молодіжному середовищі	119	О. В. Чура К вопросу о дружбе в юношеском возрасте	160
		Л. В. Штачихина Психологические особенности формирования чувства дружбы в возрасте 16–17 лет	163

Т. Б. ВЕЛИЧКО, студент V курсу
(Чернівецька філія МАУП)

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 12, с. 88–89

Латинське слово *deviatio* — відхилення використовується у психології як аналог поняття “відхилена поведінка”.

Найбільш поширеним є розподіл неповнолітніх з відхиленою поведінкою на дві категорії.

По-перше, це діти із соціалізованими формами антисуспільної поведінки. Для них нехарактерні емоційні розлади, вони легко адаптуються до соціальних норм усередині тих антисуспільних груп, до яких вони належать. Свою антисуспільну спрямованість вони явно не демонструють, розуміючи, що це потягне за собою негативні наслідки. Але час від часу девіантна поведінка може проявлятися несподівано для оточуючих. Таким дітям властиві добрий інтелект, достатньо розвинена рефлексивність і низький рівень моральної свідомості. Їх вирізняє вміння маніпулювати оточуючими і відчуття міри в цій діяльності.

По-друге, це діти з несоціалізованою, агресивною, антисуспільною поведінкою. У них, як правило, ненайкращі стосунки із своєю сім'єю і значні емоційні розлади, що проявляється в негативізмі, агресивності та прагненні до помсти.

Розглядають три типи і відповідно три форми шкільної дезадаптації:

- *деприваційна*. У цьому контексті поняття “депривація” на відміну від традиційного розуміння розглядається як нездатність особистості побачити в реальній психологічній ситуації особисту психологічну проблему. Причиною такого “безтурботного” розвитку може бути не тільки справжня деривація (позбавлення матеріальної турботи та любові), а й гіперопіка (своєчасно не “передають” дитині відповідальність за її долю). Унаслідок цього діти не мають досвіду нормальної і психологічної адаптації, не актуалізується їхня потреба до пізнання. Отже, шкільні проблеми цих учасників будуть скоріше проблемами вчителів, батьків, а не їхніми особистими психологічними проблемами;

- *невротична природа*. Спричинена непродуктивністю процесів адаптації. Це означає, що хоча у невротичної особистості психологічні проблеми виникають своєчасно, частіше вони залишаються невирішеними і витісняються, подавляються психологічними захистами особистості;
- *психопатична*. При таких порушеннях психологічні проблеми актуалізуються також своєчасно, але вирішуються дитиною неправильно: в результаті їх вирішення особистість наділяється неадаптованими стратегіями і тактикою поведінки в нових проблемних ситуаціях. До таких неадаптованих стратегій належать демонстративні втечі з дому, неуспішність у школі як протест проти вчителя.

Була запропонована така класифікація правопорушень.

Асоціальна поведінка неповнолітніх розглядається як така, що для неповнолітніх кумирами стають дорослі з найбільшого соціального оточення. Психологічна природа асоціальності такого правопорушника описується в термінах умовно-рефлекторної теорії. Тут завершальне психологічне значення має процес ідентифікації з прототипом — особистістю правопорушника, а не ворожа реакція на емоційну депривацію.

Асоціальні дії розглядаються як невротичний дозвіл неусвідомленого інтрапсихічного конфлікту. Іншими словами, сила, яка спонукає до скоєння правопорушення, є сильним і неусвідомленим почуттям вини, яке скриває під собою заборонені бажання. Також може бути вина за ненависть, яку діти починають відчувати до батьків унаслідок постійних тілесних покарань. Діти не усвідомлюють, що їх карають за неправильну поведінку, а тому в них формується до батьків почуття ненависті.

Психопатію пов'язують із сильною емоційною депривацією в ранньому дитинстві: відсутність досвіду близьких стосунків. Психологічний портрет

психопатичного правопорушника: "асоціальний, високо імпульсивний, без почуття вини і нездатний встановлювати та підтримувати близькі емоційні відносини індивід".

Дефективні діти і діти з порушеннями мозку часто гіперактивні, розсіяні та імпульсивні.

Прояви стійкої антисуспільної діяльності з боку дефективних дітей та дітей з порушеннями мозку можуть залежати і від того, наскільки їхні дефекти провокують батьки та інші дорослі особи.

Причиною антисуспільної поведінки може бути депривація як реакція на дефект; мозкові дисфункції є закономірним наслідком агресивного способу життя (бійки, екстремальні поведінки), тобто вони ускладнюють здатність неповнолітнього до правопорушення.

Важливою умовою, яка забезпечує психолого-педагогічну корекцію особистості неповнолітнього правопорушника, є знання причин, що зумовили його девіантність. Одним із засобів, що допомагають виявити ці причини, є дослідження автобіографії девіантного підлітка з метою простежити життєві процеси, які вплинули на становлення особистості цього підлітка, а також виявити оцінку дитиною тієї чи іншої життєвої ситуації, в якій вона опинилась.

Аналіз автобіографії девіантних підлітків дозволив дійти таких висновків:

- сім'я девіантних підлітків на цьому етапі не виконує комплекс традиційних виховних функцій стосовно дитини. Хоча дитина і є членом родини, але це ні в якому разі не впливає на виконання сім'єю своїх функцій. Останнім часом до наукового обігу ввійшов термін "функціонально неспроможні батьки". Отже, відсутність виховних функцій з боку батьків спричинює високий авторитет друзів, частіше за все кримінальних та девіантних;
- загальноосвітній школі необхідно враховувати фактор шкільної дезадаптації дітей. Ця проблема має бути в центрі уваги вчителів, які повинні співпрацювати в тісному контакті зі шкільним психологом, а якщо потрібно, то і з лікарем;
- нинішня ситуація в суспільстві сприяє бродяжництву та бездоглядності неповнолітніх. Тому терміново потрібно розробити законодавчу базу, відповідно до якої особи, що використовують дитячу працю і дитячу бездоглядність з корисливою метою, повинні притягатися до відповідальності.

Слід звернути увагу на психокорекційну роботу з підлітками групи ризику.

Приступаючи до психокорекційної роботи, завжди потрібно пам'ятати, що головне у стосунках з підлітком — взаємна повага і довіра. Те, що розповідає підліток, повинно залишатися таємницею.

У роботі з підлітками групи ризику слід ефективно використовувати методи групової психологічної корекції. Це дає змогу учневі розглянути свою поведінку з погляду іншої людини, тобто об'єктивно, а також відпрацювати навички реагування у складних ситуаціях.

При комплектуванні підліткових груп бажано підбирати невелику кількість учасників. Не рекомендується включати в групу більше двох учасників з такими особливостями:

- з вираженими труднощами в міжособистісному спілкуванні;
- з інтелектуальною недостатністю;
- з руховою розгальмованістю.

Доцільно підбирати у групу учасників з різними типами акцентуації. Значно полегшується робота при включенні в групу одного-двох підлітків з істероїдною акцентуацією. Формування позитивного образу включає рефлексію та ранжування власних позитивних якостей.

Отже, одним з головних завдань психокорекції є підвищення у підлітка рівня самоповаги.

Література

1. Бондарчук Е. И. Основы психологии и педагогики: Курс лекций. — К., 1999.
2. Виготський Л. С. Основы практичної психології. — К.: Либідь, 1999.
3. Киригук О. В. Основы психології. — К.: Либідь, 1997.
4. Климов Е. А. Основы психологии. — М.: Культура и спорт, 1997.
5. Кондратьев Я. Ю. Юридична психологія. — К.: Вид. Дім ЮРЕ, 2000.
6. Коновалов В. О. Правова психологія. — Х.: Основа, 1996.
7. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: Основні положення. — К.: Екс ОБ, 1999.
8. Петровский А. В. История и теория психологии. — Ростов н/Д: Феникс, 1996. — Т. 2.
9. Петровский А. В. Психология о каждом и каждом о психологии. — М.: Изд-во РОУ, 1996.
10. Психологія і суспільство. — 2001. — № 4(6).
11. Психологія та соціальна робота. — 2001. — № 8.
12. Трофімов Ю. Л. Психологія. — К.: Либідь, 2000.